

JEAN RACINE

in den bijbel zijn verwoord, verveelvuldigen en verinnigen nog onzen indruk. Iets dergelijks kan, naar nog nader zal blijken, van *Athalie* worden gezegd.

Overigens is van den invloed dien het christendom op Racine's kunst gehad zou hebben, soms wel een overdreven voorstelling gegeven. Phædra, heeft men gezegd, kent bij Euripides in het geheel geen berouw, zij is in zijn werk eenvoudig de weerlooze prooi van Aphrodite. Bij Seneca, die het thema eveneens heeft gebruikt, is van berouw reeds meer te bemerken; bij hem zou een voorglans van het christelijke licht ons voor de oogen schijnen; en bij Racine eindelijk beweert men dat het doorbreekt. De Phèdre van Racine heet de christen-echtgenoot, tot haar schrik door een hartstocht voor haar stiefzoon overmeesterd, die weet dat deze hartstocht schuldig, ja „zondig” is, en verlangt, hetzij hem in zichzelf te verdelgen, hetzij ervoor te boeten. Men kan de vraag hier tegenover stellen, of niemand in de Oudheid bezwaar zag in incest en of zelfverwijt in dien tijd onbekend was. Het is toch wel zeker dat men ook toen gedragsregels heeft gekend die, tendeele uit innerlijke voorkeur geboren, tegelijkertijd door de samenleving werden voorgeschreven; ook toen zal men de stem die opklonk uit het gemoed hebben willen gehoorzamen en tevens voor strenge gezichten, ja maatschappelijk ostracisme bevreesd zijn geweest; en levert dat geen berouw op? Kortom, de Phèdre van Racine moge handelen als een ware christin, men kan ook zeggen, dat zij handelt als een volledig mensch. Ik geef er de voorkeur aan, dezen creditpost van de rekening van het christendom af te voeren.

Het is niet zeker dat Racine diep-in een werkelijk christen geweest is. Wat hij innerlijk wel was, zagen wij reeds tendeele; het zal verder blijken uit hetgeen mij omtrent de tendenties die uit zijn werken spreken nog rest te vermelden. Als hij uitroept — want uitroepen is het, bij alle ingehoudenheid van toon — dat hij een „action simple” wenscht, „soutenué de la violence des passions, de la beauté des sentiments et de l'élégance de l'expression” (voorrede *Bérénice*), ja, dan hooren wij opnieuw den waren Racine. De heftigheid der hartstochten, hij had haar zelf in zijn wereldsche periode gevoeld. De schoonheid der gevoelens heeft hij levenslang bewonderd en in zichzelf willen verwezenlijken, zoowel toen hij volledige overgave aan de liefde beleed en betrachtte in den omgang met Du Parc en Champmeslé, als toen hij later een goed echtgenoot, een goed vader, een goed zoon van de kerk was: het is nl. zeker dat hij in zulke gevoelens niet enkel genieting, nut of hulde aan de moraal zag, maar er ook een wezenlijke æsthetische bevrediging in vond. En de sierlijkheid der uitdrukking! Niets kon minder resultaat van verstandelijk overleg zijn; uit de kracht en de sierlijkheid, de volmaakte doeltreffendheid, waarmee hij de taalmiddelen gebruikte, ten einde aan hevige en schoone gevoelens uiting te